

ปัญหาการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน
กรณีการมอบคดีของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
PROBLEMS WITH THE PROSECUTION OF MINOR CORRUPTION AND
MISCONDUCT OFFENSES BY INQUIRY OFFICIALS IN CASES DELEGATION BY THE
NATIONAL ANTI-CORRUPTION COMMISSION (NACC)

นันทชัย รักษ์จินดา¹ กมลชนก มณีฉาย² พชรินทร์ พีชผล³ และกชพร คงพยัคฆ์⁴
Nantachai Rukjinda, Kamonchanok Maneeshine, Phatcharin Phuetphon
and Kotchaphon Kongpayak

Article History

Received 06-12-2025; Revised: 19-12-2025; Accepted: 22-12-2025

<https://doi.org/10.14456/issc.2025.76>

บทคัดย่อ

บทนำ: พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 61 และ มาตรา 63 รับรองอำนาจให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สามารถมอบคดีทุจริตและประพฤติมิชอบให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทนได้ หากพิจารณาเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดีนั้นมีลักษณะไม่ร้ายแรง แต่กฎหมายมิได้กำหนดไว้ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณา จึงเป็นปัญหาในการใช้ดุลยพินิจเพื่อมอบคดีที่ไม่มีบรรทัดฐาน **วัตถุประสงค์ของการวิจัย:** 1) ศึกษาปัญหาการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในความผิดไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน กรณีการมอบคดีของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ 2) ศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายการกำหนดลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนานวัตกรรมกฎหมายในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน **ระเบียบวิธีวิจัย:** การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร จากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ กฎหมาย หนังสือตำรา หรืองานวิจัย เป็นต้น **ผลการวิจัย:** หลักเกณฑ์การพิจารณาความผิดทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรง ปรากฏเพียงแนวปฏิบัติภายในของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามคำสั่งที่ 1239/2561 และคำสั่งที่ 1240/2561 ซึ่งไม่มีสถานะเป็นกฎหมาย ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจมอบคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทน **สรุป:** ควรตรากฎหมายอนุบัญญัติ “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงที่ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทน พ.ศ.” ขึ้นใช้บังคับ

คำสำคัญ : คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ; พนักงานสอบสวน; การทุจริตและประพฤติมิชอบ

¹⁻⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยตาปี

Course instructor Faculty of Law and political science Tapee University

E-mail: Nantachai@tapee.ac.th *Corresponding author

ABSTRACT

Introduction: The Organic Act on Counter Corruption, B.E. 2561, Sections 61 and 63, authorizes the National Anti-Corruption Commission to entrust corruption and malfeasance cases to inquiry officials for investigation and prosecution on its behalf when circumstances are not deemed serious. However, the Act does not prescribe specific criteria or standards for determining the seriousness of such cases. This lack of statutory guidance creates challenges in exercising discretion, particularly in cases without precedent. **Research Objective:** 1) To examine the problems encountered in the prosecution of minor corruption and misconduct cases by investigating officers, especially regarding the assignment of such cases to the National Anti-Corruption Commission. 2) To study and analyze the legal provisions that define and classify minor offenses in corruption and misconduct cases. 3.) To propose guidelines for developing legal innovations and procedures for prosecuting minor corruption and misconduct cases by investigating officers. **Research Methodology:** This study employs a qualitative research approach through documentary analysis, drawing on both primary and secondary sources, including laws, textbooks, academic articles, and relevant research papers. **Research Results:** The findings reveal that the criteria for determining minor corruption and misconduct offenses are outlined only in the internal guidelines of the National Anti-Corruption Commission, specifically Orders No. 1239/2561 and No. 1240/2561. These guidelines, however, lack the status of statutory law. Consequently, this impacts the discretionary authority to delegate minor corruption and misconduct cases to investigating officers for prosecution. **Conclusion:** The findings reveal that the criteria for determining minor corruption and misconduct offenses are outlined only in the internal guidelines of the National Anti-Corruption Commission, specifically Orders No. 1239/2561 and No. 1240/2561. These guidelines, however, lack the status of statutory law. Consequently, this impacts the discretionary authority to delegate minor corruption and misconduct cases to investigating officers for prosecution.

Keywords: the National Anti-Corruption Commission; Investigator; Corruption and Misconduct

1. บทนำ

ปัญหาการทุจริต (corruptions) เป็นปัญหารากเหง้าและมีระดับที่รุนแรงในพลวัตสังคมไทย สะท้อนภาพได้จากดัชนีชี้วัดการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index) โดยในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยได้รับค่าคะแนนการรับรู้การทุจริตอยู่ในระดับเพียง 34 คะแนน ลำดับที่ 107 ซึ่งเป็นระดับค่าคะแนนที่ถดถอยลงจากปี พ.ศ. 2566 (Transparency International, 2025) โดยในอดีตที่ผ่านมา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถ้อยคำในเชิงอุปมาอุปไมยเปรียบเปรยถึงสภาพการทุจริตที่เกิดขึ้นจากนักการเมืองในสังคมไทย ขึ้นว่า “ถ้านักการเมืองไทยหยุดโกงเพียง 2 ปี ถนนประเทศไทยจะปูด้วยทองคำก็ได้” (Bamrungsilp, 2022) จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ การให้ความสำคัญต่อกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ จึงตกอยู่ในระดับวาระแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่องหลายช่วงสมัยรัฐบาล

ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (Government Gazette) ได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เกิดประสิทธิภาพไว้ในหมวดที่ 5 คือ ให้เป็น “หน้าที่ ของรัฐ” โดยมาตรา 63 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด ทำให้ในมิติของการอนุวัติการจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 (Government Gazette) ใช้บังคับ เพื่อให้กฎหมาย ฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการอย่างเบ็ดเสร็จเกี่ยวกับการกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และรวมถึงภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งในมิติของการดำเนินคดีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบนั้น กฎหมาย ได้รับรองหน้าที่อำนาจให้แก่ “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” หรือ “คณะกรรมการ ป.ป.ช.” เป็นผู้มีความอำนาจดำเนินการเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุที่พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดในฐานทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปรากฏอยู่อย่างกว้างขวางในประเทศไทยทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จึงรับรองให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดุลยพินิจ ในการมอบคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เข้ามาดำเนินการทางคดีแทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ โดยมีเงื่อนไขของกรอบดุลยพินิจ คือ จะต้องเป็นคดีที่มีลักษณะของการกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง ปรากฏอยู่ในมาตรา 61 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ หรือมีผู้กล่าวโทษ ต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานของรัฐ หรือบุคคลอื่นใดในข้อหาที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้พนักงานสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น เพื่อนำส่ง ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องที่ได้รับมานั้น ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน หรือแม้จะอยู่ในหน้าที่และอำนาจ แต่ปรากฏว่าเรื่อง นั้นเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจส่งสำนวนคดีกลับคืนแก่พนักงานสอบสวน เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการแทน คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ โดยให้ดำเนินการส่งเรื่องกลับคืนถึงพนักงานสอบสวนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง จากพนักงานสอบสวน และปรากฏอยู่ในมาตรา 63 กล่าวคือ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาเห็นสมควร อาจส่งเรื่อง ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน ตามมาตรา 28 (2) เพื่อไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิด ฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือไม่ หรืออาจส่งเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน ตามมาตรา 28 (4) ในการไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่น ที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีใช้ความผิดร้ายแรง ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปก็ได้

จากข้อกฎหมายมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่รับรองอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการได้นี้เอง ยังคงปรากฏข้ออุปสรรคต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นมาตรฐานแบบแผน กล่าวคือ ยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพฤติการณ์เพื่อจัดแบ่งระดับความร้ายแรงของความผิด เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบว่ากรณีใดบ้างเป็นความผิดร้ายแรง หรือกรณีใดบ้างมิใช่ความผิดร้ายแรง ที่จะอยู่ใน ขอบข่ายที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมีดุลยพินิจมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการทางคดีต่อไป ปัญหาข้อกฎหมายในกรณีนี้ ได้ส่งผลต่อการดำเนินการทางคดีเมื่อเกิดกรณีการโต้แย้ง ด้านหน้าที่อำนาจจากผู้ที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการไต่สวนว่า มูลคดีของตนควรอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐใด ระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งปัญหาทางนิติวิธีการ ในข้อนี้ต้องไม่มองข้ามว่า จะส่งผลต่อสถานะของผู้ถูกไต่สวน และรวมถึงการเตรียมการในการต่อสู้คดีของฝ่ายผู้ตกเป็น ผู้ไต่สวนอย่างมาก เนื่องจากหากคตินั้นตกอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินคดีด้วย “ระบบไต่สวน”

ในรูปแบบเชิงรุกและไม่เป็นปฏิกิริยาต่อกัน โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจเรียกบรรดาพยานหลักฐานได้จากภาคส่วนงานต่าง ๆ ได้โดยชอบ และผู้ที่ถูกไต่สวนจะมีได้ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาแต่อย่างใด จนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้มีมติชี้มูลความผิดกับผู้นั้น ในทางกลับกันหากคดีนั้น ตกอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐาน จะอ้างอิงวิธีการตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติ อันเป็นกระบวนการใน “ระบบกล่าวหา” ที่เป็นไปในระบบปฏิกิริยาต่อกัน ซึ่งมุ่งชี้ชัดเรื่องที่กล่าวหา (Na Nakhon, 2021) เป็นฐานคิด กล่าวคือ ฝ่ายผู้ที่ถูกดำเนินคดีจำต้องนำและแสวงหาพยานหลักฐานเข้ามาแสดงต่อพนักงานสอบสวน และที่สำคัญ คือ ผู้ถูกแจ้งข้อหาจากพนักงานสอบสวนจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาในทันทีที่ยังมิได้ทำการสืบสวนสอบสวนคดีมาก่อนเลย ดังนี้ คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเกณฑ์พิจารณา ที่นำไปสู่ดุลยพินิจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการมอบคดีในความผิดที่ไม่ร้ายแรงให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มากำหนดเป็นประเด็นการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายให้ดำรงอยู่บนมาตรฐานแบบแผนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน กรณีการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์กฎหมายการกำหนดลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน กรณีการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

3. การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายการทุจริต

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) บัญญัติว่า อธิบายความหมายว่า “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น” สามารถจำแนกเป็นองค์ประกอบเพื่อการพิจารณาการกระทำทุจริตได้ ดังนี้ (1.1) เป็นการแสวงหาประโยชน์ ซึ่งการแสวงหาประโยชน์ในที่นี้ หมายถึง ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินและประโยชน์ที่มีใช้ทรัพย์สิน (1.2) เป็นสิ่งที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หมายถึง เป็นประโยชน์ที่ผู้แสวงหาไม่มีความชอบธรรมที่จะได้รับตามกฎหมาย ในทางกลับกัน ถ้าประโยชน์นั้นผู้แสวงหาไม่มีความชอบธรรมที่จะได้รับตามกฎหมายแล้ว ย่อมมิใช่การทุจริต ในปัจจุบันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ได้ขยายไปถึงความคุ้มครองด้านการค้ามนุษย์อยู่ด้วย ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (Government Gazette) มาตรา 6 วรรคท้าย (1.3) สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หมายถึง การแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เพื่อต้องการเอาประโยชน์เป็นของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือร่วมกันได้ประโยชน์โดยมิชอบนั้น นอกจากนี้ ภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 4 ให้นิยามของคำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใด ในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่ง หรือหน้าที่ที่ตนมิได้มีตำแหน่ง หรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น จะสังเกตได้ว่า ตามกรณีของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตนี้ มุ่งหมายการอธิบายการกระทำโดยทุจริตโดยอาศัย “อำนาจหน้าที่” หรือ โอกาส

จากตำแหน่งที่ตนมีอยู่ในการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายเป็นสำคัญ ประกอบกับพระราชบัญญัติ
มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ยังได้บัญญัติถึงลักษณะของการกระทำอันเป็น
ทุจริตไว้ในอีกนัยหนึ่งด้วย อาทิ “ทุจริตในภาครัฐ” หมายความว่า ทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติดุชฌิมในภาครัฐ หรือ “ทุจริต
ต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
อย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจ
ในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิด
ต่อกฎหมาย เป็นต้น อนึ่ง ในระดับสากลได้มีการอธิบายถึงการทุจริตผ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า “Corruption” ซึ่งมา
จากคำว่า “Corrupt” แปลว่า “คดโกงกินสินบน เหลวไหลก่ ต่ำช้า ชั่ว ไม่บริสุทธิ์ นอกจากนี้ องค์การระหว่างประเทศด้าน
ความโปร่งใส (Transparency International) ให้คำนิยามว่า “คอร์รัปชัน” คือ การใช้อำนาจที่ได้รับความไว้วางใจในทางที่
ผิด เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล ส่วนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แปลคำว่า การทุจริตและประพฤติดุชฌิมในวงราชการตรง
ในลักษณะเช่นเดียวกับคำในภาษาอังกฤษว่า Corruption (Remngsak Wiriyachaiwong, 2018) โดยการทุจริตนั้น ถูกจัดเป็น
อาชญากรรม (crime) ประเภทหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติดุชฌิมในประเทศไทย

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทย ในบริบทกฎหมายและระเบียบบ้านเมืองนั้น ในสมัยอยุธยา
มีแบบแผนของงานราชการ คือ การรับราชการเป็นการเกณฑ์คนเข้ารับใช้แผ่นดิน ไม่มีเงินเดือนตอบแทน ทำให้เกิดการยอมรับ
ให้ข้าราชการ (เจ้าหน้าที่ของรัฐ) สามารถไปทำงานส่วนตัวในขณะที่รับราชการได้ โดยไม่ถือเป็นการประพฤติดุชฌิม และ
แบบแผนของงานราชการยังเปิดช่องสิทธิให้ข้าราชการ เรียกเก็บผลประโยชน์ หรือหักส่วนผลประโยชน์ที่จะต้องนำส่งรัฐ
ให้ตกได้แก่ตนเองอีกด้วย ซึ่งการได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว ไม่ถือเป็นการผิด จนได้มีการปฏิบัติสืบต่อมาเป็นประจำ และ
เรียกการแต่งตั้งข้าราชการให้ไปดำรงตำแหน่ง ในยุคนั้นว่า ให้ไป “กินตำแหน่ง” หรือ “กินเมือง” อย่างไรก็ดี ถึงแม้แบบ
แผนของงานราชการจะยินยอมให้ข้าราชการแสวงหาผลประโยชน์ได้ก็ตาม แต่ก็จะสามารถกระทำได้อย่างในขอบเขตเท่าที่
ได้รับอนุญาตจากเสนาบดี หรือพระมหากษัตริย์เท่านั้น หากกระทำการเกินขอบเขตที่ได้รับอนุญาต ก็จะถือเป็นการ
“ฉ้อราษฎร์บังหลวง” ซึ่งมีการตราพระไอยการอาญาหลวง พ.ศ. 1895 (กฎหมายอาญา) ขึ้นใช้บังคับ เพื่อเอาผิดกับข้าราชการ
ที่กระทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์
ทรงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกรมตรวจ ร.ศ. 109 รวมถึงการตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในภาค 2 ส่วนที่ 2
หมวดที่ 2 ว่าด้วยความผิดฐานใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริต มาตรา 129 ถึงมาตรา 146 แต่จากที่มีการบังคับใช้
กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) มารวมกว่า 48 ปี ในปี พ.ศ. 2499 จึงได้มีการตรา “ประมวลกฎหมายอาญา”
ขึ้นใช้บังคับแทนที่ โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติรับรองการ
ป้องกันการกระทำการทุจริตและประพฤติดุชฌิมไว้หลากหลายมาตรา โดยเฉพาะในหมวดความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการในการยุติธรรมซึ่งกำหนดโทษแก่เจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจในการกระทำความผิดไว้อย่าง
สูง อาทิ ความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ (มาตรา 147) หรือเจ้าพนักงาน เรียกสินบน (มาตรา 149) เป็นต้น
อย่างไรก็ดี แม้มาตรการเพื่อการป้องกันการทุจริตและประพฤติดุชฌิมที่กำหนดขึ้นโดยประมวลกฎหมายอาญาจะใช้บังคับ
มาโดยต่อเนื่อง แต่เรื่องประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตนั้น ยังมิได้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเท่าที่ควร
จึงนำไปสู่การจัดทำกฎหมายเฉพาะและสถาปนาองค์กรเฉพาะเพื่อการป้องกันและขจัดปัญหาการทุจริตภายในประเทศไทย
อย่างมาตรฐานสากล เรียกว่า “กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” โดยมีมติกฎหมาย อนุวัติการออกมาใน
รูปแบบ “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542” ส่วนการสถาปนา
องค์กร อนุวัติการขึ้นในรูป “องค์กรอิสระ” (independent organization) โดยการดำเนินการดังกล่าวนี้อาศัยแหล่งอำนาจ
จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ด้วยการสร้างกลไกในทางให้ที่มาและการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ปลอดรอดพ้นจากการแทรกแซงโดยฝ่ายการเมือง ทั้งนี้ ได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการจัดปัญหาการทุจริตในหลากหลายด้านในเวลาต่อมา อาทิ การตั้งหน่วยงาน “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)” เพื่อมาดูแลปัญหาคอร์รัปชันระดับล่าง (ตั้งแต่ระดับตำแหน่งชำนาญการพิเศษลงมา) เป็นต้น หรือการมอบอำนาจ ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) มีอำนาจสอบสวนในคดีพิเศษ อาทิ คดีฉ้อราษฎร์ (พระราชบัญญัติความผิดด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542) เป็นต้น (Korkittichai, 2016) ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 (Government Gazette) ขึ้นเป็นกฎหมายแม่บท มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ในหลากหลายด้าน ได้แก่ (1) ไต่สวน และมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว (4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. (5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น (มาตรา 28) ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามข้อ (4) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 61 และมาตรา 63 บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. สามารถมีอำนาจอุทธรณ์วินิจฉัยคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบแทนได้ (Office of the National Counter Corruption Commission, 2023) มีรายละเอียด ดังนี้

กรณีหนึ่ง อาศัยอำนาจตามมาตรา 61 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ หรือมีผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานของรัฐ หรือบุคคลอื่นใดในข้อหาที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ให้พนักงานสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น เพื่อนำส่งให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องที่ได้รับมานั้น ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน หรือแม้จะอยู่ในหน้าที่และอำนาจ แต่ปรากฏว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีอำนาจส่งสำนวนคดีกลับคืนแก่พนักงานสอบสวน เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการ แทนคณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้ โดยให้ดำเนินการส่งเรื่องกลับคืนถึงพนักงานสอบสวนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากพนักงานสอบสวน

กรณีที่สอง อาศัยอำนาจตามมาตรา 63 กล่าวคือ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาเห็นสมควร อาจส่งเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน ตามมาตรา 28 (2) เพื่อไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือไม่ หรืออาจส่งเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของตน ตามมาตรา 28 (4) ในการไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนด หรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. ที่มีใช้ความผิดร้ายแรง ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปก็ได้

มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 65 ยังได้กำหนดต่อไปอีกว่า ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ที่มอบหมายให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สามารถดำเนินการไปตามหน้าที่และอำนาจของตนตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ต่อไป และรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ทราบ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ และภายในกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนดไว้ อนึ่ง กรณีการดำเนินคดีในข้อหาทุจริตต่อหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 กำหนดให้อยู่ในความรับผิดชอบของ “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องความเท่าเทียมกันของคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเหมือนอย่างในระบบกล่าวหา แต่ทว่ามุ่งเน้นในเรื่องบทบาทหน้าที่ของศาลในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งศาลจะไม่ถูกจำกัดให้พิจารณาเฉพาะข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเพียงเท่านั้น แต่ศาลยังมีอำนาจที่จะค้นหาความจริง เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีให้ถูกต้องตามความเป็นจริงเท่าที่จะสามารถทำได้ด้วย ดังนั้น การแสวงหาความจริง ในระบบไต่สวน ศาลจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ด้วยตัวของศาลเอง ทั้งนี้ คู่ความทั้งหมดในคดีรวมทั้งจำเลย คงมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงของคดี อนึ่ง ภายใต้อำนาจของ “ศาสตราจารย์ (พิเศษ) คณิต ธิ นกร” ให้ความเห็นชี้ว่า การดำเนินคดีในรูปแบบไต่สวน ในทางพฤตินัยไม่มีทั้งโจทก์และจำเลย แต่มีเพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น ซึ่งสถานะของผู้ถูกไต่สวนในคดีจะมีสภาพเป็นเพียง “วัตถุ” (object) แห่งการชักฟอก หรือก็คือ “กรรม” ที่ถูกระงับในคดี โดยผู้ไต่สวนไม่เพียงแต่มีหน้าที่ค้นหาความจริงที่เป็นปรปักษ์กับผู้ถูกไต่สวนแล้ว แต่ยังค้นหาพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกไต่สวนด้วย ในการดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้ ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิคุ้มครองตนเองแต่อย่างใด และมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุอันหนึ่ง หรือเป็นเพียงวัตถุแห่งการชักฟอกในคดีเท่านั้น (Na Nakhon, 2021) ในทัศนะของ “ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร” ได้กล่าวถึงรูปแบบของการดำเนินคดีด้วยระบบไต่สวนไว้ กล่าวคือ ระบบไต่สวนเป็นการพัฒนาต่อจากการแก้แค้นเป็นส่วนตัว โดยยกเลิกวิธีการให้ผู้เสียหายเป็นผู้กล่าวหาคดีเอง แล้วให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่แทน ผู้พิพากษาเปลี่ยนสถานะจากการเป็นคนกลาง มาเป็นผู้ทำการไต่สวน คือมีอำนาจสืบสวนพยานและควบคุมการไต่สวนเอง การพิจารณาคดีมิใช่การต่อสู้ระหว่างคู่ความ แต่เป็นการต่อสู้ระหว่างจำเลยกับรัฐ และพิจารณาด้วยเอกสารมากกว่าการเบิกความ โดยผู้ไต่สวนจะทำหน้าที่เป็นผู้ชำระความและแสวงหาข้อเท็จจริงพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงด้วยตนเอง (Rattanaorn, 2014) นอกจากนี้ ในทัศนะของ “ศาสตราจารย์ (พิเศษ) เข้มชัย ชุตินวงศ์” ก็ได้กล่าวถึงรูปแบบของการดำเนินคดีด้วยระบบไต่สวนไว้เช่นกัน กล่าวคือ ระบบไต่สวนมีที่มาจากอิทธิพลชำระความของผู้มีอำนาจในศาสนาโรมันคาทอลิก เมื่อผู้มีอำนาจปกครองได้ทราบว่ามีกระทำความผิด หรือการกระทำที่มีชอบเกิดขึ้นในสังคมของตน ผู้มีอำนาจปกครองจะต้องไต่สวนค้นหาความให้ได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นมากล่าวหาหรือไม่ และการหาตัวผู้กระทำความผิดก็ได้มีหลักเกณฑ์ในการไต่สวน หรือ การพิจารณาอย่างเคร่งครัด เพราะมุ่งแต่จะเอาผลที่เกิดขึ้นในทางข้อเท็จจริงเสียมากกว่า จึงอาจมีการใช้วิธีการทรมานจำเลยด้วยประการต่าง ๆ เพื่อให้จำเลยยอมรับสารภาพ และบอกเล่าข้อเท็จจริงให้ผู้ชำระความฟัง การพิจารณาอาจกระทำลับหลังจำเลย หรือก็คือการสืบพยานอาจกระทำโดยจำเลยไม่รู้เห็นก็ได้ เพราะถือว่าผู้ชำระความสามารถให้ความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิจำเลยได้อยู่แล้ว (Chutiwong, 2008) จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองท่านนี้ จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวน จะไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพิจารณาคดีด้วยวาจาในชั้นการสืบพยาน เพราะวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวน จะมีการให้อำนาจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นก่อนการพิจารณาเป็นพยานหลักฐานในชั้นการพิจารณาได้ เนื่องจากในระบบไต่สวนมุ่งเน้นที่จะค้นหาความจริงให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดี ไม่ว่าจะได้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดีนั้นมาในรูปแบบใดก็ตาม

การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา เป็นระบบการค้นหาความจริงที่พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน โดยมีลักษณะเด่นชัดตรงที่ “ระบบจะแยกอำนาจการสอบสวนและฟ้องร้องคดี ออกจากอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดี” จากลักษณะดังกล่าวทำให้บทบาทของผู้พิพากษาในทางแสวงหาความจริงทางคดีจึงอยู่ในสภาวะวางเฉย มิได้มีบทบาทเชิงรุกดังเช่นการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ซึ่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงของระบบกล่าวหานี้ จัดแบ่ง

ออกเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ ให้เจ้าพนักงานตรวจสอบความจริงในชั้นแรก โดยในขั้นนี้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ และผู้มีอำนาจสอบสวน (อาจเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ / องค์กรพิเศษ / พนักงานอัยการ) หากเป็นที่น่าเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดจริง พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องคดีเพื่อให้ศาลตรวจสอบความจริงต่อไป ในระบบนี้ ศาลจะทำหน้าที่เพียงการพิจารณาพิพากษาคดีแต่เพียงอย่างเดียว และศาลจะวางตัวเป็นกลางในฐานะเป็นเพียงผู้ควบคุมความถูกต้องของกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานและพิพากษาคดีตัดสินคดีเท่านั้น โดยระบบจะยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น “ประธานในคดี” และผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการตัดสินจากศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด (presumption of innocence) ด้วยเหตุนี้ ในระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ (Phonwan, 2003) อนึ่ง สามารถพิจารณาลักษณะสำคัญของระบบกล่าวหา ได้ดังนี้ (1) ศาลจะวางเฉยในการค้นหาความจริง เพราะถือว่าภารกิจของเจ้าหน้าที่ของคู่ความเท่านั้น ศาลไม่มีหน้าที่ช่วยเหลือคู่ความฝ่ายใดในการค้นหาความจริง (2) ความสัมพันธ์ในคดีเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ คู่ความมีฐานะเท่าเทียมกัน ศาลจะทำหน้าที่ เป็นเพียงผู้ควบคุมให้คู่ความต่อสู้กันภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความ (3) กฎเกณฑ์ในการสืบพยานหลักฐานมีความเคร่งครัด โดยมีบทตัดพยานในทางคดี (exclusionary rule) (Phakdeethanakun, 2024) (4) ระบบกล่าวหาจะให้ความสำคัญกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยกระทำความผิดขึ้นจริง และ (5) ระบบกำหนดให้มีหลักในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลย โดยที่จำเลยมีสิทธิมีทนายความในการช่วยเหลือทางคดี

กล่าวสรุปได้ว่า ระบบการดำเนินคดีอาญา มีผลอย่างยิ่งต่อการค้นหาความจริงในคดีอาญา โดยระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบใดส่วนนั้น จะตัดบทบาทของคู่ความในการต่อสู้คดีระหว่างกันออกไป และนำบทบาทในการแสวงหาความจริงดังกล่าวนี้ไปไว้ที่ศาล ส่วนคู่ความนั้นโดยเฉพาะฝ่ายจำเลยจะอยู่ในฐานะวัตถุในคดีที่จะถูกซักฟอกสอบถามด้วยเหตุนี้บทบาทของทนายความหรือแม้กระทั่งพนักงานอัยการในระบบการดำเนินคดีในระบบนี้จึงดำรงอยู่น้อยกลับกันในระบบการดำเนินคดีโดยระบบกล่าวหา นั้น บทบาทในการต่อสู้คดีจะตกอยู่แก่คู่ความระหว่างฝ่ายโจทก์และจำเลย โดยทั้งสองฝ่ายต้องแสดงพยานหลักฐานเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากอีกฝ่าย โดยดำรงตนอยู่ในฐานะเป็นปรปักษ์ทางคดีต่อกัน ซึ่งศาลนั้นจะวางเฉยและรับฟังการสืบพยานในทางคดีเป็นสำคัญ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) ที่สามารถอ้างอิงแหล่งที่มาที่มีความน่าเชื่อถือ โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ด้วยวิธีพรรณนาความสรุปผลการวิจัย และเสนอแนะแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายในการดำเนินคดีในความผิดไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน จากการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

5. ผลการวิจัย

1) ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในความผิดไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวน กรณีการมอบคดีของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ด้วยเหตุที่พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดในฐานะทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐปรากฏอยู่อย่างกว้างขวางในประเทศไทยทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จึงรับรองให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดุลยพินิจในการมอบคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เข้ามาดำเนินการทางคดีแทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ โดยมีเงื่อนไขของกรอบดุลยพินิจ คือ

จะต้องเป็นคดีที่มีลักษณะของการกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง ปรากฏอยู่ในมาตรา 61 และปรากฏอยู่ในมาตรา 63 แต่กระนั้น ข้อกฎหมายมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่รับรองอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการได้นี้ ยังคงปรากฏข้ออุปสรรคต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นมาตรฐานแบบแผน กล่าวคือ ยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพฤติการณ์เพื่อจัดแบ่งระดับความร้ายแรงของความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบว่ากรณีใดบ้างเป็นความผิดร้ายแรง หรือกรณีใดบ้างมิใช่ความผิดร้ายแรง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ หาได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในลักษณะของกฎหมายโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรืออนุบัญญัติอื่นใดในลักษณะระเบียบหรือข้อกำหนดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อยู่เลย โดยผลการศึกษาปรากฏแต่เพียงแนวทางปฏิบัติภายใน ในลักษณะ “ความเห็น” ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามคำสั่งที่ 1239/2561 และคำสั่งที่ 1240/2561 เท่านั้น ซึ่งไม่มีสถานะเป็นกฎหมาย จึงส่งผลกระทบต่อความผูกพันในการใช้ดุลยพินิจเพื่อมอบคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ไม่ร้ายแรงให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทน

2) ผลการวิจัยหลักเกณฑ์กฎหมายในการพิจารณาลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

จากการศึกษา พบว่า หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำหนดลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ยังไม่มีการบัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 หรือแม้กระทั่งระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ตาม โดย ณ ปัจจุบัน การพิจารณาถึงมูลฐานความผิดว่ามูลฐานความผิดใดเป็นความผิดที่ร้ายแรง หรือความผิดที่ไม่ร้ายแรงนี้ ปรากฏอยู่จาก “คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช.” จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

ก) คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ฉบับที่หนึ่ง กล่าวคือ “คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 เรื่อง แนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561” ซึ่งคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ฉบับแรกนี้ ได้กำหนดแนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงไว้ จำนวนทั้งสิ้น 9 เรื่อง ดังต่อไปนี้ (1) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน สิ่งแวดล้อม หรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ ทั้งนี้ ในทางรายละเอียดจะเป็นเรื่องกล่าวหาเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน อาทิ ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่ป่าอุทยานแห่งชาติ ที่ภูเขา ที่ชายทะเล (Dechaphiratnamongkol, 2022) เป็นต้น (2) เรื่องกล่าวหาที่มี หรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ ทั้งนี้ ในทางรายละเอียดอาจจะเป็นกรณีการทุจริตเชิงนโยบาย อาทิ การทุจริตภายใต้โครงการจำนำข้าวเปลือก เป็นต้น (3) เรื่องกล่าวหาที่สำคัญระดับประเทศที่อยู่ในความสนใจของประชาชน (4) เรื่องกล่าวหาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี หรือเรื่องที่กล่าวหา (5) เรื่องกล่าวหาที่สำคัญ และเป็นการกระทำความผิด ข้ามชาติ หรือมีเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศมีส่วนเกี่ยวข้อง (6) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินงบประมาณเกินกว่า 2 ล้านบาทขึ้นไป หรือมีมูลค่าความเสียหายเกินกว่า 5 ล้านบาทขึ้นไป และอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างกว้างขวาง มีข้อสังเกตว่า เรื่องกล่าวหาประเภทนี้ จะปรากฏการไต่สวนคดีที่มีปริมาณคดีจำนวนมาก เพราะเป็นการทุจริตตั้งแต่การเมืองระดับท้องถิ่น จนถึงการเมืองระดับชาติ (7) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับการที่รัฐหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นให้สัมปทานที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์โดยมิชอบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะร้ายแรง อาทิ สัมปทานรถไฟฟ้า การจัดซื้อครุภัณฑ์ของสนามบิน การออกหนังสืออนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่ เป็นต้น (8) เรื่องกล่าวหาที่มีผลกระทบต่อระบบบริหารราชการในภาพรวม แม้ไม่อาจคำนวณมูลค่าความเสียหายเป็นตัวเงินได้ อาทิ การโยกย้ายผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงด้วยความไม่เป็นธรรม หรือการเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์ในการบรรจุเข้ารับราชการ เป็นต้น และ (9) เรื่องกล่าวหาอื่นที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการ ทั้งนี้ กรอบหลักเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 9 ข้อ ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 เป็นกรอบหลักเกณฑ์การพิจารณา จาก “พฤติการณ์ทางคดี” ที่ถือว่าเป็น “ความผิดร้ายแรง”

ข) คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ฉบับที่สอง กล่าวคือ คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อำนวยการระดับสูง หรือเทียบเท่าลงมาและลักษณะความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สมควรดำเนินการ ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 (National Anti-Corruption Commission, 2023) คำสั่งฉบับนี้ กำหนดให้ตำแหน่งดังต่อไปนี้ ควรให้มีการดำเนินคดี โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หากเป็นการกระทำความผิดตามหมวด 6 การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 หรือการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ (1) ตำแหน่งผู้พิพากษา ตุลาการ (2) พนักงานอัยการ (3) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) เจ้าพนักงานของรัฐในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (5) เจ้าพนักงานของรัฐในหน่วยงานป้องกัน และปราบปรามการทุจริต และการกระทำความผิดตามหมวด 6 การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การพิจารณาความผิดร้ายแรงตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 ได้นำเอา “ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ” มาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาถึงลักษณะความผิดร้ายแรงในคดีอาญาที่ควรอยู่ในข่ายอำนาจการดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. อีกประการหนึ่ง

3) ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์กฎหมายในการพิจารณาลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

จากการศึกษา พบว่า จากแนวทางปฏิบัติในการจำแนกหลักเกณฑ์กฎหมายในการพิจารณาลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามหนังสือคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองฉบับข้างต้น ปรากฏหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาอนุวัติปรับใช้เพื่อการจำแนกลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ออกจากลักษณะความผิดร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ จำนวน 2 หลักเกณฑ์ด้วยกัน ได้แก่ (1) หลักเกณฑ์การพิจารณาจากพฤติการณ์ทางคดี (ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561) และ (2) หลักเกณฑ์การพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561) ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาทั้งสองประการนี้ สามารถนำมาอนุวัติปรับใช้เป็นแนวทางในการตรากฎหมาย หรืออนุบัญญัติเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์กฎหมายในการพิจารณา ลักษณะความผิดไม่ร้ายแรงในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้ต่อไป โดยจำแนกรอบการพิจารณาออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติพฤติการณ์ทางคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นประการหนึ่ง กับพฤติการณ์จากตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกประการหนึ่ง

6. อภิปรายผล

1) ปัญหาการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบโดยการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาปรับใช้กับผู้ถูกดำเนินคดี

จากข้อกำหนดมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่รับรองอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการได้นั้นเอง ยังคงปรากฏข้ออุปสรรคต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นมาตรฐานแบบแผน กล่าวคือ ยังไม่ปรากฏกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาพฤติการณ์เพื่อจัดแบ่งระดับความร้ายแรงของความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ ว่ากรณีใดบ้างเป็นความผิดร้ายแรง หรือกรณีใดบ้างมิใช่ความผิดร้ายแรงที่จะอยู่ในขอบข่ายที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมีดุลยพินิจมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการทางคดีต่อไป ปัญหาข้อกฎหมายในกรณีนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางคดีเมื่อเกิดกรณีการโต้แย้งด้านหน้าที่อำนาจจากผู้ที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการไต่สวนว่า มูลคดีของตนควรอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐใด ระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์จำแนกที่ชัดเจน ซึ่งปัญหาทางนิติวิธีการในข้อนี้ต้องไม่มองข้ามว่า จะส่งผลต่อสถานะของผู้ถูกไต่สวน และรวมถึงการเตรียมการในการต่อสู้คดีของฝ่ายผู้ตกเป็นผู้ถูกไต่สวนอย่างมาก เนื่องจากหากคดีนั้นตกอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กฎหมายกำหนดให้ดำเนินคดีด้วย “ระบบไต่สวน” ในรูปแบบเชิงรุกและผู้ที่ถูกไต่สวนจะได้ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญา จนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้มีมติชี้มูลความผิดกับผู้นั้น แต่กระนั้นภายใต้ระบบการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ผู้ถูกไต่สวนจะอยู่ในสถานะกรรมแห่งคดี คือ เป็นผู้ที่ถูกกระทำในคดี โดยผู้ไต่สวนไม่เพียงแต่มีหน้าที่ค้นหาความจริงที่เป็นประปรักษ์กับผู้ถูกไต่สวนแล้ว ผู้ไต่สวนยังค้นหาพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกไต่สวนด้วย ทั้งนี้ ในทัศนะความเห็นของศาสตราจารย์ (พิเศษ) คณิต ณ นคร ได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องในการดำเนินคดีอาญาตามระบบไต่สวน คือ ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิคุ้มครองตนเองแต่อย่างใด และมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุอันหนึ่ง หรือเป็นเพียงวัตถุแห่งการชักพอกในคดีเท่านั้น (Na Nakhon, 2021) โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจเรียกบรรดาพยานหลักฐานได้จากภาคส่วนต่าง ๆ ได้โดยชอบ ในทางกลับกันหากคดีทุจริตและประพฤติมิชอบนั้น ตกอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐาน จะดำเนินไปใน “ระบบกล่าวหา” ที่เป็นไปในระบบปฏิปักษ์กัน คือ มุ่งชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาในคดีนั้นเป็นฐานคิด กล่าวคือ ฝ่ายผู้ที่ถูกดำเนินคดีจำต้องนำและแสวงหาพยานหลักฐานเข้ามาแสดงต่อพนักงานสอบสวน และที่สำคัญ คือ ผู้ถูกแจ้งข้อหาจากพนักงานสอบสวนจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาในทันที ทั้งที่ยังมิได้ทำการสืบสวนสอบสวนคดีมาก่อน อันแตกต่างไปจากระบบการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน แต่กระนั้นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา เนื้อหาของระบบจะยกฐานะของผู้ต้องหาขึ้นเป็น “ประธานแห่งคดี” คือ มีสิทธิในการต่อสู้คดีได้เต็มที่ อันเป็นบทเสริมให้ผู้ต้องหาในระบบกล่าวหา ได้รับความคุ้มครองตามหลักประกันสิทธิในการดำเนินคดีอาญามากยิ่งขึ้นกว่าการเป็นกรรมในคดีตามระบบไต่สวน ดังนั้น เมื่อยังไม่ปรากฏกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์จัดแบ่งระดับความร้ายแรงของความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบที่จะอยู่ในขอบข่ายที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมีดุลยพินิจมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปดำเนินการทางคดีอย่างชัดเจน จึงเป็นผลกระทบโดยตรงไปถึงสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีตามระบบการพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ส่งผลต่อความแน่นอนมั่นคงของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปพร้อมกันด้วยนั่นเอง

2) วิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะความผิดร้ายแรงตามหนังสือคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช.

หลักเกณฑ์ในการพิจารณา “ความผิดร้ายแรง” ทางมูลคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่อยู่ในข่ายหน้าที่อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ไม่อาจมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินการทางคดีแทนได้นั้น จากข้อมูลการศึกษาปรากฏว่าหลักเกณฑ์การพิจารณา ณ ปัจจุบัน ยังคงเป็นแนวปฏิบัติ ในลักษณะ “ความเห็น” โดยกระทำให้ขึ้นในรูปแบบ “คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช.” มิใช่การบัญญัติขึ้นเป็นข้อกฎหมาย หรืออนุบัญญัติในลักษณะระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยปรากฏคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

ก) คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 เรื่อง แนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 คำสั่งฉบับนี้ กำหนดแนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงไว้จำนวนทั้งสิ้น 9 กรณี อันเป็นการพิจารณาลักษณะความร้ายแรงจาก “พฤติการณ์ทางคดี” อาทิ เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน สิ่งแวดล้อม หรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ เรื่องกล่าวหาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ เป็นต้น

ข) สั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อำนวยการระดับสูง หรือเทียบเท่าลงมาและลักษณะความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สมควรดำเนินการ ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 คำสั่งฉบับนี้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ ควรให้มีการดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้แก่ (1) ตำแหน่งผู้พิพากษา ตุลาการ (2) พนักงานอัยการ (3) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) เจ้าพนักงานของรัฐในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการ

วุฒิสภา (5) เจ้าพนักงานของรัฐในหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นกระทำความผิดตามหมวด 6 การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 หรือการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

อย่างไรก็ดี เมื่อทำการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีพฤติการณ์ลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง และรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าควรดำเนินคดีด้วยตนเองตามนัยของหนังสือคำสั่งภายในทั้งสองฉบับข้างต้น จะเห็นได้ว่ากรอบหลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะความผิดร้ายแรงที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รับมอบคดีไปดำเนินการแทนได้นี้ ยังคงอยู่ในรูปแบบของ “ความเห็น” ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ยังคงเป็นการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม เพราะความเห็นในลักษณะคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังไม่อาจถือว่าเป็นข้อกฎหมาย แต่ดำรงอยู่ในลักษณะ “แนวปฏิบัติ” แต่เพียงเท่านั้น อันส่งผลโดยตรงต่อสภาพบังคับและความผูกพันในการนำมาถือปฏิบัติจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้หลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะความผิดร้ายแรงตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงไม่มีความหนักแน่นเทียบเท่ากับการตราขึ้นเป็นกฎหมาย และที่สำคัญ คือ กรณีเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะตามพฤติการณ์มูลฐานความผิดและตำแหน่งหน้าที่ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ว่ากล่าวมาข้างต้นนี้ หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่า ลักษณะความผิดร้ายแรงดังกล่าว ปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีได้มีการเปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุอื่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจพิจารณาว่า เป็นเรื่องที่มีใช่เป็นความผิดร้ายแรงในภายหลังอีกได้ อันเป็นกรณีที่มีได้มีความเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณา และย่อมจะส่งผลไปถึงความไม่แน่นอนในแบบแผนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนกับการพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาที่ได้ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาไว้ในประเด็นก่อนหน้า นัยนี้คือ เกิดความสับสนในการตีความพฤติการณ์ของลักษณะความผิดร้ายแรง และตรงจุดนี้เองที่ทำให้เกิดความสับสนในหน้าที่อำนาจในการดำเนินคดีระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และนำไปสู่ความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ การบัญญัติหลักเกณฑ์การพิจารณาความผิดร้ายแรงหรือความผิดไม่ร้ายแรงตามกรณีมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้เป็นกรอบดุลยพินิจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างเป็นบรรทัดฐาน จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก

3) แนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายในการดำเนินคดีในความผิดไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจากการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

จากข้อมูลการวิเคราะห์ที่คณะผู้วิจัยได้ให้ความเห็นไว้ การมีดุลยพินิจเพื่อการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อดำเนินคดีแทนคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 เรื่อง แนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 และคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อำนวยการระดับสูง หรือเทียบเท่าลงมาและลักษณะความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สมควรดำเนินการ ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 คำสั่งทั้งสองฉบับได้นำเอา “พฤติการณ์ความร้ายแรงอันเกิดจากผลของการทุจริตและประพฤติดมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” มาเป็นฐานพิจารณาเพื่อการมีดุลยพินิจว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. สมควรจะมอบคดีให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สามารถรับมอบคดีไปดำเนินการแทนตนหรือไม่ แต่คำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองฉบับดังกล่าว ยังคงดำรงสถานะในทำนองแนวปฏิบัติดังที่ได้วิเคราะห์อภิปรายผลไว้ในประเด็นก่อนหน้า ดังนี้ แนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางกฎหมายในการดำเนินคดีในความผิดไม่ร้ายแรงของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจากการมอบคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงควรกำหนดขึ้นในรูปแบบ “อนุบัญญัติ” ที่อาศัยอำนาจการตราตามหน้าที่อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นสำคัญ เพื่อนำเอาอนุบัญญัติมาใช้บังคับแทนที่แนวปฏิบัติที่กระทำขึ้นเป็นคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ยึดถือมาแต่เดิม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 61 และมาตรา 63 รับรองอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทนได้ หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาเห็นว่าพฤติการณ์ในคดีนั้นเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง แต่พยานหลักฐาน มิได้กำหนดไว้ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาว่ากรณีเช่นไรจึงจะถือว่าเป็นความผิดลักษณะร้ายแรง หรือไม่ร้ายแรง คงปรากฏเพียงแนวปฏิบัติภายในของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 เรื่อง แนวทางในการพิจารณาเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2561 และคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อำนวยการระดับสูง หรือเทียบเท่าลงมา และลักษณะความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. สมควรดำเนินการ ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 เท่านั้น โดยคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองฉบับดังกล่าว พิจารณาจาก 2 หลักเกณฑ์ด้วยกัน คือ หลักเกณฑ์การพิจารณาจากพฤติการณ์ทางคดี และหลักเกณฑ์การพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่กระนั้นหลักเกณฑ์ที่กล่าวมายังคงมีสถานะเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน อันส่งผลโดยตรงต่อสภาพบังคับและความผูกพันที่ไม่มีความหนักแน่นเทียบเท่ากับการตราขึ้นเป็นกฎหมาย จึงสมควรนำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะความผิดร้ายแรงตามคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาปรับใช้ โดยการตราเป็นอนุบัญญัติในสถานะ “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” เพื่อใช้บังคับเป็นกรอบหลักเกณฑ์โดยกฎหมายในการพิจารณาถึงลักษณะความผิดร้ายแรงอย่างเป็นระบบแบบแผน

8. ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรตรา “อนุบัญญัติ” ในชื่อ “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงที่ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทน พ.ศ.” ขึ้นใช้บังคับแทนที่คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1239/2561 และคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 1240/2561 โดยกำหนดเป็นรายละเอียดของอนุบัญญัติ ดังนี้

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ว่าด้วย เรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงที่ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทน พ.ศ.

อาศัยอำนาจตามความ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงที่ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทน ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ก) เป็นการกล่าวหา ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน กระทำการดังต่อไปนี้

(1) มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ หรือ

(2) ทุจริตต่อหน้าที่ หรือ

(3) จงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือ

(4) ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ข) เป็นการกล่าวหา เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ตำแหน่งผู้พิพากษา ตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานของรัฐ ในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เจ้าพนักงานของรัฐในหน่วยงานป้องกัน และปราบปรามการทุจริต กระทำการดังต่อไปนี้

(1) ร่ำรวยผิดปกติ

(2) กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

(3) กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

ข้อ 2 ภายใต้บังคับข้อ 1 หากมีพฤติการณ์ทางคดีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน สิ่งแวดล้อม หรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ

(2) เรื่องกล่าวหาที่มี หรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(3) เรื่องกล่าวหาที่สำคัญระดับประเทศที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

(4) เรื่องกล่าวหาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีหรือเรื่องที่กล่าวหา

(5) เรื่องกล่าวหาที่สำคัญ และเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือมีเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศมีส่วนเกี่ยวข้อง

(6) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินงบประมาณเกินกว่าสองล้านบาทขึ้นไป หรือมีมูลค่าความเสียหายเกินกว่าห้าแสนบาทขึ้นไป และอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างกว้างขวาง

(7) เรื่องกล่าวหาที่เกี่ยวกับการที่รัฐ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้สัมปทานที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์โดยมิชอบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.พิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะร้ายแรง

(8) เรื่องกล่าวหาที่มีผลกระทบต่อระบบบริหารราชการในภาพรวม แม้ไม่อาจคำนวณมูลค่าความเสียหายเป็นตัวเงินได้

(9) เรื่องกล่าวหาว่าเป็นการกระทำความผิดตามหมวด 6 การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

(10) เรื่องกล่าวหาว่าเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

(11) เรื่องกล่าวหาอื่นที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.พิจารณาแล้วเห็นว่ามีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ให้กรณีเป็นเรื่องกล่าวหาที่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่อาจมอบคดีให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทนตามมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 61 และมาตรา 63 มอบอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถมอบคดีในความรับผิดชอบที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงให้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินคดีแทนได้ ปัญหาทางนิติวิธีการในข้อนี้ต้องไม่มองข้ามว่าจะส่งผลต่อสถานะของผู้ถูกไต่สวน และรวมถึงการเตรียมการในการต่อสู้คดีของฝ่ายผู้ตกเป็นผู้ไต่สวน เนื่องจากหากคดีนั้นตกอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินคดีด้วย “ระบบไต่สวน” ในรูปแบบเชิงรุกและไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน โดยผู้ที่ถูกไต่สวนจะมีได้ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาแต่อย่างใด จนกว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้มีมติชี้มูล

ความผิดกับผู้นั้น ในทางกลับกันหากคดีนั้นตกอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะดำเนินคดีด้วย “ระบบกล่าวหา” ที่เป็นไปในระบบปฏิปักษ์ต่อกัน โดยฝ่ายผู้ที่ถูกดำเนินคดีจำต้องนำและแสวงหาพยานหลักฐานเข้ามาแสดงต่อพนักงานสอบสวน และผู้ที่ถูกแจ้งข้อหาจากพนักงานสอบสวนจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาในทันที ทั้งที่ยังมิได้ทำการสืบสวนสอบสวนคดีมาก่อนเลย ดังนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ากรณีเกี่ยวกับระบบการพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้รับมอบคดีมาจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังคงเป็นกรณีปัญหา จึงเสนอแนะให้มีการวิจัยในประเด็นดังกล่าวนี้ต่อไป ในชื่อเรื่อง “ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้รับมอบคดีมาจากคณะกรรมการ ป.ป.ช.”

REFERENCES

- Act of the Constitution on the Prevention and Suppression of National Corruption B.E. 2561. (2018, July 21). *Government Gazette*, 135, Section 52A.
- Anti-Trafficking in Persons Act B.E. 2551. (2008, February 6). *Government Gazette*, 125, Section 29A.
- Bamrungsilp, J. (2022). Take action against corruption. <https://www.naewna.com/columnist/1310>
- Chutiwong, K. (2008). *Explanation of the law on the nature of evidence* (8th printing). Nitibannakarn Publishing.
- Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. (2017, April 6). *Government Gazette*, 134, Section 40A.
- Dechaphiratnamongkol, Y. (2022). *The use of the National Anti-Corruption Commission's power to summon investigators' investigation files during the public prosecutor's consideration of cases* (Personal report, 10th training course on the Rule of Law for Democracy). College of the Constitutional Court, Office of the Constitutional Court.
- Na Nakhon, K. (2021). *Criminal procedure law I* (10th ed.). Winyuchon.
- Korkittichai, C. (2016). *Laws on combating corruption*.
<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- Kumphon, P. (2003). Consideration of the accusatory and inquisitorial systems in Thai law that affect the protection of human rights. *Journal of the Constitutional Court*, 5(13), 34–50.
- National Anti-Corruption Commission. (2023). *Corruption situation in Thailand, fiscal year 2023*.
Office of the National Counter Corruption Commission. (2023). *Anti-corruption path*.
<https://acm.nacc.go.th/history>
- Phakdeethanakun, C. (2024). *Explanation of the law on evidence* (18th ed.). Legal Training Institute of the Thai Bar Association.
- Rattanakorn, S. (2014). *Explanation of the law on the nature of evidence* (11th printing). Nitibannakarn Publishing House.
- Transparency International. (2025). *Corruption Perceptions Index 2024*.
<https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
- Wiriyachaiwong, R. (2018). The Criminal Court for Corruption and Misconduct Cases and solving the corruption problem. *Ratthapirak Journal*, 60(1), 41-54.